

ავანი ამგონის პირადი გონი

216 78

საქართველოს სახელმწიფო  
ფონდი 287 78 1

საქართველოს სახელმწიფო  
ფონდი 287 78 1

საქართველოს სახელმწიფო  
ფონდი 287 78 1

დასაქმების განყოფილება 21  
15 01 25

13.

„ბიჭ“ 1973 წლის დეკემბერი 12



ალ. ლლონჩის დაბადებიდან 80 წლისთავის  
ბაზმი

გამოჩენილი მეცნიერი, დაუღალავი მკვლევარი, მაღალი, ზნეობრივი სისპეტაკით შემკობილი, უბრალო, თავმდაბალი, გულითადი კაცი, მუდამ ძიებით, საქმიანობით გატაცებული შესანიშნავი ადამიანი და მოქალაქე, საუკეთესო ლექტორი და აღმზრდელი — ასეთია პროფესორი ალექსანდრე ლლონტი, თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის ქართული ენის კათედრის გამგე, საქართველოს სსრ მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი; ახლახან მას დაბადებიდან საოცი და სამეცნიერო პედაგოგიური მოღვაწეობის 38 წელი შეუსრულდა.

მრავალმხრივი და მრავალფეროვანია ალ. ლლონტის მეცნიერული კვლევის ინტერესები. იგი არ იფარგლება მხოლოდ საენათმეცნიერო, წმინდა და ლინგვისტური „ინტეგრატების“ ამოხსნით; ქართული ენის სტრუქტურის, მონათესავე ენებთან მისი მიმართების, ქართული ენის ლექსიკის, ლექსიკოგრაფიის ზოგადენათმეცნიერული საკითხების რკვევასთან ერთად მისი კვლევა-ძიების სფეროში შედის დიალექტოლოგიის, ონომატოლოგიის, ანთროპონომიის, ტოპონიმის, ქართული ფოლკლორისტიკის, მწერლის ენისა და სტილის ძირეული მნიშვნელობის პრობლემები.

პროფ. ალ. ლლონტის კალამს ეკუთვნის 350-ზე მეტი გამოქვეყნებული ნაშრომი და სტატია, რომელთა შორის 120 მეცნიერული გამოკვლევაა. აქედან 26 ცალკე წიგნადაა გამოცემული. ამ ნაშრომთა მეტ წილზე, განსაკუთრებით მონოგრაფიული ხასიათის ცალკე წიგნებზე, დაბეჭდილია მრავალრიცხოვანი რეცენზია ქართულ, რუსულ და უცხოურ (ფრანგულ, გერმანულ, უნგრულ) ენებზე.

ოც წელიწადზე მეტი მონაწილეობა პროფ. ალ. ლლონტმა მე-19 საუკუნის პირველ ნახევრის აქამდე უცნობი ქართველი ლექსიკოგრაფის ნიკო ჩუბინაშვილის ძვირფასი მემკვიდრეობის მეცნიერ-

რულ შესწავლასა და გამოძიებურებას. 1961 წელს მან პირველად გამოაქვეყნა ლენინგრადისა და თბილისის არქივებში მის მიერ აღმოჩენილი ნ. ჩუბინაშვილის კაპიტალური შრომებიდან ერთ-ერთი ყველაზე უმესახიშნავესი განძი ჩვენი მეცნიერებისა „ქართული ლექსიკონი რუსული თარგმანით“, რომელსაც დართული აქვს მისი ვრცელი გამოკვლევა. იგი ამჟამად ყველა ქართველოლოგიის სამაგიდო წიგნად არის აღიარებული. ვასულ წელს ალ. ლლონტის რედაქციითა და წინასიტყვაობით გამოვიდა ნ. ჩუბინაშვილის „რუსულ-ქართული ლექსიკონის“ პირველი ტომი 55 თაბახის მოცუ-

ვამოცემული მონოგრაფია „ქართული ხალხური ნოველა“.

ალ. ლლონტი ჩვენს სინამდვილეში ფუძემდებელი ონამატოლოგიის, როგორც ლექსიკოლოგიის, დარგისა. მისმა პირველმა შრომამ „ქართული ლექსიკოლოგია“ (1964), ხოლო შემდეგ ქართულ ენაზე პირველად გამოქვეყნებულმა სპეციალურმა ნაშრომმა „ქართველური საკუთარი სახელები“ (1967) სათავე დაუდო ქართული სინქრონიული და დიაქრონიული ონამატოლოგიის ჩამოყალიბებასა და განვითარებას, ვადავია ინტერესი ქართულ (ქართველურ) საკუთარ სახელთა სისტემის

# კვლევის ღვანული და ახალი

ლობით. იბეჭდება და უახლოეს დროში გამოვა ამ ლექსიკონის მეორე ტომი, რომლის შემდეგ კიდევ უფრო ნათლად გამოჩნდება დიდი ქართველი ლექსიკოგრაფის დიდებული ლეწლი. მარტო ამ შრომების მზის სინათლეზე გამოტანა და ამ საქმეში ჩაქსოვილი დიდი სიყვარული და ენერჯია ფასდაუდებელ ხდის იმ ამავს, რაც მიუძღვის პროფ. ალ. ლლონტს ჩვენი ხალხისა და ჩვენი კულტურის წინაშე.

მაგრამ ეს მისი დამსახურების მხოლოდ ერთი მხარეა, ლინგვისტი მეცნიერის გამუდმებული დაკვირვებისა და ყურადღების სავანია აგრეთვე ლიტერატურისმცოდნეობითი და ფოლკლორული საკითხები, ქართული ლიტერატურისა და ხალხური ზეპირსიტყვიერების განვითარების აქტუალური ზოგადოპტიკური პრობლემები. ჯერ კიდევ ადრე, 1934 წელს დაწერილმა მისმა პირველმა სერიოზულმა გამოკვლევამ „გნატე ნინოშვილის ენა“ ფართო მკითხველი საზოგადოებრიობის ყურადღება მიიქცია მწერლის ენისა და დიალექტური ფორმების ურთიერთობის კანონზომიერებათა ცოდნით, საკითხისადმი ახლებური და სწორი მიდგომით, აზრის მკაფიო და თანმიმდევრული გამოხატვით.

წერითი აზროვნების მაღალი კულტურისათვის დამახასიათებელი ეს ნიშნები ბოლომდე შერჩა ჩვენს სამს და იგი არანაკლები სისასებით არის გამოვლენილი უკანასკნელ მერიადში, 1968 წელს გამოქვეყნებულ მეტად საინტერესო ნაშრომში „პოეტის ენის საკითხები“, რომელშიაც განსაკუთრებული სიმახვილით არის ვარკვეული გიორგი ლენინის პროზისა და პოეზიის ენობრივი საუნჯის ხალხური საფუძვლები. ქართული ფოლკლორისტიკის დარგში პროფ. ალ. ლლონტს შექმნილი და გამოქვეყნებული აქვს 30-ზე მეტი თვალსაჩინო ნაშრომი, რომელთა შორის ყველაზე მნიშვნელოვანია 1963 და 1966 წლებში ორ ტომად

შესწავლისადმი; ასევე ორიგინალური და საინტერესოა მისი ტოპონიმოლოგიური ძიებანი. ალ. ლლონტი ავტორია უმაღლესი და საშუალო სკოლების მოსწავლე ახალგაზრდობისათვის განკუთვნილი სახელმძღვანელოებისა, რომლებიც წარმატებით ემსახურებიან მათი სწავლისა და აღზრდა-განათლების საქმეს. მისი რედაქტორობით თუ თანარედაქტორობით არის გამოცემული 20-ზე მეტი წიგნი, კრებული თუ პედაგოგიური ინსტიტუტების შრომები, ექსოლდ, „ხალხური სიბრძნის“ პირველი, მეორე, მესამე და მეოთხე ტომები.

ყველაფერ ამას პროფ. ალ. ლლონტი საუცხოოდ უხამებს სალექციო-პედაგოგიურ და აქტიურ საზოგადოებრივ მუშაობას. 1935 წლიდან ის კითხულობდა ლექციებს ქართულ ენაში გორისა და ცხინვალის პედაგოგიურ ინსტიტუტებში. მთელი რიგი წლების განმავლობაში ამავე ინსტიტუტებში ხელმძღვანელობდა ქართული ენის კათედრას. 1958 წლიდან, პუშკინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიურ ინსტიტუტში სამუშაოდ გადმოსვლის დროიდან, კიდევ უფრო ფართოდ გამოჩნდა მისი მჩქეფარე შემოქმედებითი ენერჯია მისი ნიჭისა და შრომისმოყვარეობის შედეგები, ახალგაზრდა სამეცნიერო კადრების აღზრდაში მისი თვალსაჩინო წვლილი და როლი. ყოველივე ამან დიდი სიყვარული და ავტორიტეტი მოუპოვა მას პროფესორ-მასწავლებლებსა და სტუდენტ ახალგაზრდობაში, მეგობრებსა და კოლეგებში, ჩვენს საზოგადოებრიობაში.

დაე, ხალხის ასეთი წრფელი სიყვარული არასოდეს მოვკლებოდეს, ჩემო ძვირფასო მეგობარო, ჩემო ალექსანდრე, შენო ღრმამინაარსიანი ცხოვრების მთელ გზაზე. დაე მუდამ და ყოველთვის ამკობდეს იგი შენს სპეტაკ სახელს!

ააპაი თიფურია,

ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი

# თელავს მეგობრები ეწვივნენ

რაიონული გაზეთის ვერცხლგზაზე

საბჭოთა კავშირის ხალხების ძმური ოჯახის ნახევარსაუკუნოვანი იუბილე — ეს დიდი ისტორიული თარიღი — ახალ სიხარულს, ხალისს, შემოქმედებითი ძალების ახალ მოზღვავებას იწვევს ჩვენი ცხოვრების ყველა უბანზე. ზეიძისათვის მზადების პათოსით და რიტმით არის გამსჭვალული ჩვენი ყოველი დღე. ეს იგრძნობა ყოველ ნაბიჯზე, ფაბრიკა-ქარხნებშია თუ საკოლმეურნეო მინდვრებში, და ყოველივე ეს თავის ნათელ გამოხატულებას პოელობს ჩვენს პრესაში.

ამას წინათ თელავის რაიონულმა გაზეთმა „თელავის განთავადმა“ მთელი ნომერი მიუძღვნა უკრაინელ, სომეხ და აზერბაიჯანელ მშრომელთა დელეგაციების სტუმრობას. ეს იყო ზეიმით და უაღრესად საქმიანი შეხვედრაც, რომელსაც მოძიებ რესპუბლიკებიდან ჩამოსულ სტუმართა გარდა, ესწრებოდნენ მეზობელი რაიონების გორისა და ზესტაფონის მშრომელთა დელეგაციები. სტუმარ-მასპინძლებმა ურთიერთს გაუზიარეს თავიანთი გამოცდილება, შეამოწმეს სოციალისტური შეჯიბრების მიმდინარეობა, დასახეს წინსვლის ახალი პერსპექტივები.

„ჩვენი საბატიო სტუმრების მასპინძელია თელავი, წინანდალი, იყალითო, აკურა, ნაფარელი, ხანოორე, უარაქლა, რუსისპირი. მასპინძელია თითოეული ადამიანი, მთელი რაიონი.“ — ვკითხულობთ გაზეთის ფურცლებზე.

გაზეთის ამავე ნომერში საქართველოს კბ თელავის რაიონის პირველი მდივანი ა. ბატაშვილი წერს:

„მივრავს სტუმრებს, მეგობრებს! აი, უკვე

ათი წელია, რაც ჩვენ ერთმანეთთან სოციალისტურ შეჯიბრებაში ვართ ჩაბმული. მინდა გულწრფელად მოგახსენოთ, რომ იმ წარმატებებში, რაც ჩვენი რაიონის მშრომლებმა მოიპოვეს ამ წლის განმავლობაში, თქვენი წვლილიც არის, თქვენთან შეჯიბრების შედეგაც არის, ამიტომ ჩვენ დიდად ვაფასებთ ამ შეჯიბრების მნიშვნელობას...“

უკრაინის კპ ვინიცის ოლქის მიგრატორის რაიონის მდივანი ა. ჩეპელუკი ამავე ნომერში დაბეჭდილ წერილში აღნიშნავს:

„ქართველი ხალხის ლეგენდარული გმირი ვასილ კიკვიძე ცხრაასთრამეტის სუსხიან თებერვალში 1500 მეტრძლით 8 დღეს იგერიებდა უიტომირ-ბერდინევის რაიონში კაიზერული გერმანიის ჭარბი ძალების შემოტევას; უკრაინის მიწაზე ერკინებოდნენ პიტერელებს ქართველი მხედართუფროსების — კ. ჯესელიძის, პ. ჩანჩიბაძის, მ. მიქელაძისა და ვ. ნანეიშვილის მეტროლები, საბჭოთა კავშირის გმირის დავით ბაქრაძის პარტიზანები.“

მეგობრობის, ძმობის საწინდარია დღეს ჩვენს რაიონებს შორის გაჩაღებული სოციალისტური შეჯიბრებაც, რომელიც ამ რვა წლის წინ წამოიწყეს ჩვენი რაიონის სოფელ ლოწოვასა და აკურის კოლმეურნეობებმა.“

„გამარჯობა თელავო, წინანდალო, აკურავ“ — ასეთი სათაური აქვს ვინიცის ოლქის შარგოროდის რაიონული გაზეთის რედაქტორის ანდრეი კატერინიჩის წერილს, რომელსაც ვკითხულობთ:

„მე ანგარიში უნდა ჩავაბარო არა მარტო, როგორც რედაქტორმა, არამედ როგორც მეგობარმა,

ძმამ. 1966 წლის შემდეგ თელავი ჩემთვის მეორე შარგოროდად იქცა. მდებარე მეწვრიშვილი, ნიკოლოზ იანვარაშვილი, ილია მესტირიშვილი, შოთა როსტომაშვილი, ქიტო კირვალიძე, ნიკო ქვეციშვილი და ათობით თელაველი ჩემს ნამდვილ დვიდლ და-ძმებად იქცნენ. მათ გავეშხელ ჩემს „ოჯახურ საიდუმლოს“ წლების განმავლობაში ჩემი ოჯახის „გაქართველების“ შესახებ. მე უკვე თავისუფლად ვწერ და ვკითხულობ ქართულად, ცოტა ჩამომრჩა ჩემი მეუღლე გალინა, მაგრამ სამაგიეროდ ქართულ სიმღერებში მჭობნის; ჩემს ოჯახურ ბიბლიოთეკაში დაგროვდა შოთა რუსთაველის უკვდავი „ვეფხისტყაოსანი“ რამდენიმე გამოცემა, ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ილია ქვეციშვილის, კონსტანტინე გამსახურდიას, გალაკტიონ ტაბიძის, გიორგი ლეონიძის მშვენიერი კმნილებები...“

• სომხეთის სსრ ეხენამორის რაისაბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარის ნ. ბაბაიანის წერილში ვკითხულობთ:

„ჩვენი რაიონის ცენტრში — ეხენამორში, ჩვენი მეგობრობის აღსანიშნავად და ურთიერთ სიუვარულის გამოსახატავად, ერთ-ერთ მთავარ ქუჩას ჰქვია თელავის სახელი.“

ჩვენ თელავში შეხვედრების შემდეგ გამგზავრებისას ყოველთვის თან მიგვდევს ალწის ველის მშრომელთა გულის სიბოძო, სტუმართმოყვარეობა და უძველესი და ნიჭიერი ქართველი ხალხის დიდების გრძნობა.“

გაზეთში უხვად არის წარმოდგენილი მასალები, რომლებიც ნათლად მეტყველებენ ჩვენი ხალხების ლენინური ოჯახის მტკიცე ერთობისა და განუხრებლ წინსვლაზე.

## მეი წელისიერი

### მზიანი თოვლი

ვუცქირდით კლდეებს, ხეები მოგვდევდნენ, ხეები მოგვდევდნენ ქარების ყუფით და იყო სივრცე — სავსე, უძირო, მზიანი თოვლით, იების შეხვით. ქულები ეხურათ, ეხურათ გლგხურად შფოთიან ტყეებს, თოვლიან მზეებს. და იქვე ვიდაც ხურჩინში ჰყრიდა გაფრენილ დღეებს, ფიჭვიან დღეებს. ჩვენ მას ვშველოდით და ვიცინოდით, ჩვენ მას ვშველოდით გაღვრილი ოფლად; მზიური თოვლის თეთრი ციგებით მიჰქროდა მალა ყოფნა-არყოფნა! ცა ირხეოდა მართლაც საოცრად, ქარი გვეგონა დევი ცალხელა, და ჩვენ წავვიდეს ტანისაშოსად მზიანი თოვლის თეთრმა ტადლებმა.

## აკრილის დილა

ქალაქზე აკრილის ქოლგები ჰკილია, რტოებზე ჰკილია რამდენი სათქმელი და ანტენების შრიალში იღება — ივსება სინათლით მალალი სარკმელი. ქუჩების ხმაურში მესმის სიმღერა მტკვარზე სიწმირებად დახრილი წნორების... და თითქოს გულზე დაყრბილ ფიჭქებად ქცეულა ბგერაც ტრანზისტორების... ქალაქზე აკრილის ქოლგები ჰკილია და შენს პატარას კბილები ეზრდება, — ო, ყოველი დღე მზისკენ ხილია, მზეს ხელებს უშვერს ბავშვი, ვით ენძელა...

## კ ვ ი რ ტ ე ბ ი

აქ შუალამეს გახსნილ მკერდზე ჰკილია მთვარე და მდინარეში ჩახატულა სურათი სოფლის, უკრავენ ტბილად სალამურებს

შინა და გარეთ, და სილურჩეში ჭრიალებენ ურმები ხორბლით... სიწმირებს ხედავენ ტოტები და ჩიტები ერთად. მოტაცებული ბურჯი მთები მიღიან ტივით, გადიიშლება აკვარელი მძინარე ფერთა, დამძიმებული ნუშის ტოტი ვერ უძლებს ტივილს. სკდება კვირტები ნაღმბივით, სკდება კვირტები, მოდის აღმური. მოაბიჭებს ლაღად, უიუნიით... მზე გაიშლება როგორც ვარდი, ვარდი ყვითელი, — გაღვიძებული შოშიების ხმებით, უიუვიით. სიწმირებს ხედავენ ტოტები და ჩიტები ერთად. გადიიშლება აკვარელი მძინარე ფერთა...

ՅՑ ԽԵՏՈՒՆԻ ԳՐԱԳՐԱԳԻՏՈՒՄ  
Ե ՏՆԱԿԱՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Դհոն (2) քաղաք

09.11.93 Երևան քաղաք

Մարտիրոս